

zijn een volledige critiek te geven op dit stelsel; we spreken er b.v. niet van, dat bij een opvatting als deze, het vinden van de normen uiterst bezwaarlijk, zoo niet geheel onmogelijk is.¹⁾ De vraag die ons thans bezighoudt is deze: heeft men op de wijze van Cohn of Litt inderdaad een nieuw veld van beschouwing gevonden, van waaruit de tegenstelling „berekening-constructie” werd overwonnen. En dan meenen we te moeten zeggen, dat dit ook hier allermintst is gelukt. Feitelijk toch heeft men met de stelling van de spanning tusschen het subject, waarin de geest heerscht, en het object, waarin de idee machtig is, niet anders gedaan dan voor het theoretisch denken een vorm geven aan de verhouding tusschen subject en object, en tusschen het berekenbare en het constructie-geheel van het denken.²⁾ Maar zoodra men zijn paedagogiek zal poneeren komt men voor de consequenties van zijn eigen fouten. Immers men vergat, dat omtrent de Idee, zooals dit stelsel 't ziet, niet anders bekend is aan het leven, dan datgene, wat zich reeds heeft gerealiseerd. De geest des menschen kan in de saamleving of in het cultuurgood of in de idee-rijkdom rondom (hoe men 't dan ook stelt) niet anders ontdekken van de Idee, dan datgene, wat daarin reeds werkelijkheid werd. En nu kan men theoretisch wel spreken van een spanning tusschen psyche en logos, maar die logos is in de werkelijkheid bij de opstelling eener opvoedkunde toch feitelijk niet anders dan het zedelijk goed, dat als zoodanig in de cultuur-vormen wordt erkend. Norm en doel voor de opvoeding wordt dus toch weer het eraarbare, het berekenbare. En dit is te erger voor deze school, wijl de theoretische beschouwing zich juist en beslist van het positivisme zegt af te wenden.³⁾ Feitelijk heeft men dan hier ook te doen met twee methodes.⁴⁾ Eene, een constructieve, voor de wijsgeerige benadering van het vraagstuk der verhoudingen, en eene, een berekenende voor de opstelling eener practische paedagogiek. De spanning van welke men uitgaat is zóó sterk, dat zij in het eigen stelsel de zilverdraden in het schakelbord tusschen theorie en practijk doorsmelten doet. Maar dan heeft ook deze richting de oplossing van het vraagstuk „berekening of constructie” niet gevonden.

Wanneer wij zullen trachten vanuit ons beginsel de oplossing van de typische tegenstelling tusschen berekening en constructie te vinden, dan moeten we beginnen met eenige opmerkingen over het wezen der wetenschappelijke paedagogiek.

In één geval toch zou het zoeken naar een oplossing overbodig zijn.

¹⁾ cf. Kretschmar, Zeitschr. f. päd. Psychologie und exp. Pädagogik. 1913. 340 sqq. Aug. Stadler, Philosophische Pädagogik, 63 sqq.

²⁾ cf. Frischeisen-Köhler, a.w. 120 sqq.

³⁾ cf. Litt, a.w. 57.

⁴⁾ cf. Frischeisen-Köhler, a.w. 121.